

Avrupa'daki Popülist Aşırı Sağ Partilerin Göç Meselesine Yaklaşımları: Fransa Ulusal Birlik Partisi Örneği

Murat Saraçlı*

Öz

Göç mevzuuyla toplumların yaşadıkları ekonomik, toplumsal, kültürel ve güvenlik kaynaklı sorunlar arasında doğrudan bir bağ kuran ve göç ile göçmen karşıtlığını temel politika söylemlerinden biri olarak benimseyen popülist aşırı sağ partiler günümüzde Avrupa siyasetinde giderek daha etkin hâle gelmektedir. Popülizmin gerçek halk ile yozlaşmış elitler arasında var olduğunu iddia ettiği karşıtlık tezine ilave bir aktör olarak göçmenleri de ekleyen ve elitistleri onlara destek vermekle itham eden söz konusu partiler, etnik milliyetçilik ve yabancı düşmanlığının bir sentezi olan yerlililik vasıflarıyla diğer siyasi topluluklardan ayrılmaktadırlar. Krizlerden beslenen ve göç konusunu da bir kriz olarak devamlı Avrupa toplumlarına lanse eden popülist aşırı sağ partiler, mevcut müesses nizam fırkalarının halkın bu konudaki duyarlılıklarını anlayamayacağını ve sorunlara çözüm üretemeyeceğini savunarak tek gerçekçi alternatifin kendileri olduklarını iddia etmektedirler. Kıtadaki popülist aşırı sağ partiler ailesinin en eski üyelerinden biri olan Fransa'daki Ulusal Birlik Partisi de göç ve göçmen konularında benzer yaklaşımları benimsemekte ve bu çerçevede göçmen azınlıkların Fransız toplumuna entegrasyonları noktasında çokkültürcülük karşıtı katı bir siyasi duruş sergilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa, Göç, Popülist Aşırı Sağ Partiler, Fransa, Ulusal Birlik.

Approaches of Populist Far-Right Parties in Europe to the Immigration Issue: The Case of The French National Rally Party

Abstract

The populist far-right parties, which establish a direct connection between the issue of immigration and the economic, social, cultural and security-related problems that societies experience and adopt opposition to immigration and immigrants as one of their main policy discourses, are getting more and more influential in the European politics today. Adding immigrants as an additional actor to the opposition thesis, which populism claims to exist between the ordinary people and the corrupt elite, and accusing the elitists of supporting them, these parties are dissimilar to other political bodies with their feature of nativism, a synthesis of ethnic nationalism and xenophobia. Feeding on the crisis and persistently present the issue of immigration to European societies as a crisis, the populist far-right parties claim that the existing establishment parties cannot understand the sensitivities of the people about this issue and cannot produce solutions to the problems and argue that they are the only realistic alternative. The National Rally Party in France, one of the oldest members of the group of populist far-right parties on the continent, adopts similar approaches to immigration and immigrant issues, and accordingly, takes a firm anti-multiculturalist political stand in relation to the integration of immigrant minorities into the French society.

Keywords: Europe, Immigration, Populist Far-Right Parties, France, National Rally.

*Dr.Öğr.Üyesi | Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Böl.

murat.saracli@hbv.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5997-4836

DOI: 10.36484/liberal.1250802

Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 28, Sayı:110, Bahar 2023, ss.123-146.

Gönderim Tarihi: 13 Şubat 2023 | Kabul Tarihi: 15 Haziran 2023

Giriş

Soğuk Savaş döneminde pek çok Avrupa devletinin iç siyasetinde önemli bir aktör haline gelen aşırı sağ partiler, göç konusunun kıta gündemini etkisi altına almaya başladığı 1980'li yıllarla birlikte daha fazla görünür hale gelmeye başlamışlardır. Avrupa'da önemli oranda bir göçmen nüfusunun oluştuğu ve azınlıklar ile göçmenlere yönelik kıta toplumlarında önyargı ve hoşnutsuzlukların giderek arttığı bu yıllarda, göç ve göçmen karşıtı siyasaları ile ön plana çıkan aşırı sağ partiler toplumlardan daha fazla ilgi ve teveccüh görerek yapılan seçimlerde önemli başarılar kazanabilmişlerdir. Aynı süreçte başta Latin Amerika olmak üzere dünyanın birçok yerinde güçlenmeye başlayan popülizm akımından da etkilenen Avrupa'daki aşırı sağ partiler, gerçek halk olarak nitelendikleri toplumun çoğunluğu ile yozlaşmış elitler olarak sınıflandırdıkları azınlık kesimlerinin karşıtlığı üzerinden politikalarını kurgulamışlardır.

Bu karşıtlık içerisinde göç konusunu ve göçmenleri yozlaşmış elitler olarak gördükleri toplum kesimleriyle ilişkilendiren popülist aşırı sağ partiler, Avrupa düzeyinde iş birliği halinde olduklarını varsaydıkları söz konusu kesimleri göçlere ve göçmenlere karşı fazla müsamahakâr olmakla itham etmişlerdir. Bu kapsamda Avrupa Birliği'ne de şüpheyile yaklaşan popülist aşırı sağ partiler Birlik tarafından izlenen göç ve sığınma politikaları ile işçilere yönelik öngörülen serbest dolaşım hakkına da tepki göstererek bunların üye ülkelerinin söz konusu alanlardaki egemenlik haklarını sekteye uğrattığını savunmuşlardır. Tarihsel olarak etnik milliyetçilik ve yabancı düşmanlığının bir sentezi niteliğindeki yerlililik anlayışı ile otoriter vasıfları bir arada bulunduran Avrupa'daki aşırı sağ partiler, 1980'li yıllarla birlikte göç ve göçmenlere yönelik izledikleri bu muhalif ve tepkisel siyaset yaklaşımlarıyla popülizmi de temel belirleyici vasıflarından biri olarak ortaya çıkarmaya başlamışlardır.

Avrupa'da II. Dünya Savaşı sonrası zuhur eden aşırı sağ partilerin ilk örneklerinden biri olan Fransa'daki Ulusal Birlik (Rassemblement National-RN), söz konusu partilerin genel karakteristik özelliklerini tam anlamıyla ortaya koymasından önemli bir emsaldir. Kurulduğu ilk yıllardan itibaren özelde ülkedeki Kuzey Afrikalı Müslüman göçmenlere genelde ise Avrupa'ya yönelen tüm göçlere karşıtlık üzerine siyasaları ile ön plana çıkan ve açıkça ırkçı motifler taşıyan RN, son yıllarda gerek Fransız siyasetinde gerekse Avrupa Birliği Parlamentosu seçimlerinde elde ettiği başarılarla ön plana çıkmaktadır. Avrupa'daki diğer aşırı sağ partiler gibi Avrupa şüphecisi, yerlici ve otoriter vasıfları kendinde toplamış bir siyasi oluşum olarak nitelendirilebileceğimiz Ulusal Birlik aynı zamanda, azınlık durumundaki göçmenlerin topluma entegrasyonları noktasında asimilasyonu tek geçerli alternatif olarak

görmesi ve Fransa'nın geleceğini Avrupa Birliği dışında araması gibi nevi şahsına münhasır özellikleriyle de dikkat çekmektedir.

Temel varsayımları bu şekilde olan makalenin bundan sonraki bölümlerinde sırasıyla Avrupa'da aşırı sağın yükselişi ve popülizmle ilişkisi, kıtadaki popülist aşırı sağ partilerin göç sorununa yaklaşımları ve Fransa'daki Ulusal Birlik Partisi'nin bu alandaki temel strateji ve politikaları konularına yer verilecek olup ardından gelen sonuç kısmında ise çalışma kapsamında elde edilen bulguların genel bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişi ve Popülizmle İlişkisi

İlk kez II. Dünya Savaşı sonrası dönemde Avrupa'da önemli bir siyasi güç haline gelmeye başlayan ve Soğuk Savaş'ın ardından da hızlı bir yükselişe geçen aşırı sağ partiler, önceki dönemlerde de kıta siyasetinde var olmuşlarsa da çok fazla belirgin olamamış ve siyasi yelpazedeki diğer partiler üzerinde etki kuramamışlardır. İki dünya savaşının ardından büyük bir toplumsal ve ekonomik yıkım yaşayan Avrupa ülkelerinde başarısız yönetimlere karşı tepkili olan toplumlar, yaşanan sıkıntı ve acıların da etkisiyle daha ulusal duygulara hitap eden ve bu yönüyle etnik milliyetçilikle çok daha ilintili olan aşırı sağ partilere belirli bir teveccüh göstermeye başlamışlardır (Givens, 2013: 139-140). Bu yönelimde siyasi ortamdaki belirsizlik kadar, neredeyse tüm Avrupa kıtasında gözlemlenen sosyo-kültürel fay hatlarındaki kırılmalar ve bu kırılmaların ekonomik çöküşle beraber çok daha derin hale gelmesi de etkili olmuş, böylece belirli ortak özelliklerinin bulunduğunu söyleyebileceğimiz bir aşırı sağ partiler ailesi Avrupa'da zuhur etmiştir (Rydgren, 2003: 46-49).

Bugün de söz konusu ortak niteliklerini belirli oranlarda korudukları gözlemlenen aşırı sağ partilerin bu çerçevede en önemli özelliği, neredeyse olumlu tüm yönlerini yitirmiş olduğu varsayılan mevcut döneme yönelik şiddetli bir eleştiri getirmeleri ve toplumun geçmişte yaşadığına inandıkları altın çağa ilişkin bir özlem duymalarıdır. Yine baktığımızda; kötü yönde olacağı varsayılan her türlü toplumsal, siyasal ve ekonomik değişimi reddetmek, bireysellik yerine daha çok kolektivizmden yana olmak, ırksal saflığı öngörerek toplumun genetik ve kültürel farklılaşmasına karşı olmak gibi başka birçok ortak özelliğe daha sahip oldukları belirtilebilecek olan Avrupa'daki aşırı sağ partiler bunların haricinde özellikle "öteki" olarak gördükleri ve toplumlara lanse ettikleri azınlıklara ve göçmenlere yönelik de ayrımcı ve dışlayıcı siyasetleri ile ön plana çıkmaktadırlar (Betz, 1993: 413-414; Aslan, 2018: 47, 52).

Bu çerçevede; ülkede yaşayan yabancı sayısının kısıtlanmasından dışarıdan ülkeye yönelen göçlere önlem alınmasına, çok kültürlü toplum yapısının reddinden mevcut göçmenlerin varlığı nedeniyle yozlaşmış olduğu varsayılan mevcut sosyo-kültürel yapıya karşıtığa kadar geniş bir yelpazede azınlık ve göçmen karşıtı bir reaksiyon gösteren aşırı sağ partiler bu yönleriyle, buldukları ülkelerde yabancı düşmanlığı ve ırkçılığın güçlenmesinde de etkili olabilmektedirler. Yine bu noktada tersi bir yaklaşımla, yabancı düşmanlığının ve ırkçılığın geniş çaplı destek gördüğü ülkelerde, aşırı sağ partilerin siyasi yelpazede kendilerine yer bulabilmelerinin daha da kolaylaştığı çünkü bu partilere yönelik verili toplumsal desteğin belirli oranda ortaya çıktığı da söylenebilir (Art, 2013: 127-128; Cıngı, 2011: 49-52).

Avrupa kıtasındaki aşırı sağ partilerin ortaya çıkış ve gelişim süreçleri incelendiğinde birden çok sebebin söz konusu partilerin buldukları ülkelerde güç kazanmalarında ve yükseliş sağlamalarında etkili olabildiği görülebilmektedir. Söz konusu nedenlerden ilki, bu partilerin ortaya çıktıkları ülkelerde ekonomik, sosyal ve/veya kültürel bir gerilimin mevcut olmasıdır. Ekonomide durgunluk ve kriz dönemlerinin ve toplumsal yapıda da etnik ve kültürel ayrışma ve çatışmaların mevcut olduğu dönemlerde, hem etnik kimlik bazlı siyasi bir retorik kullanan aşırı sağ partiler güç kazanabilmekte hem de mevcut huzursuzlukları daha da derinleştirerek sorunların boyutlarının büyümesine sebebiyet verebilmektedir. 2008-2009 yılları arasında yaşanan ekonomik ve finansal kriz, 2000'li yılların başlarından itibaren gerçekleşen ve çeşitli Avrupa şehirlerini hedef alan terör olayları, başta Suriye olmak üzere Orta Doğu ve Afrika'dan yaşanan yoğun göçmen akımı ve kıta ülkelerinin nüfuslarının giderek yaşlanmasına bağlı ortaya çıkan demografik sorunlar bu noktada akla gelen en önemli uyarıcılardır (Nourbakhsh ve diğerleri, 2023: 58-60; Aslan, 2018: 60-63).

İkinci olarak ise, siyasi yelpazedeki mevcut partilerin ve aktörlerin aşırı sağ partiler tarafından ortaya konan argümanlarla benzer politikalara yönelmeleri ya da onları destekler mahiyette stratejileri izlemeleri de, mevcut müesses nizam partilerinin birbirlerine benzedikleri ve farklı çözüm önerileri geliştiremedikleri algısını toplumlarda arttırarak teveccühün aşırı sağ partilere yönelmesinde etkili olabilmektedir. Bu noktada bilhassa seçim dönemlerinde, geniş kitlelerin duyarlılıklarına hitap eden söylemlerin çokça kullanılması ve bunların genellikle azınlık durumundaki yabancıları hedef alması pek çok ülkede karşılaşılan bir sorundur. Özellikle son dönemde Avrupa ülkelerindeki seçimlere damga vuran temel konu başlıklarından birinin göç ve göçmenler olması ve genellikle geliştirilen siyasaların da dışlayıcı

ve tepkisel nitelik arz etmeleri, söz konusu toplumlarda aşırı sağ partilere ilginin artmasında önemli bir etken olarak sunulmaktadır (Rydgren, 2003: 62).

Üçüncü olarak dünyanın geri kalanı gibi Avrupa'yı da derinden etkileyen küreselleşme süreci ve bu süreçle birlikte yaşanmaya başlayan çeşitli sorunlar da Avrupa'da aşırı sağ partilerin giderek güç kazanmalarına neden olmuştur (Worth, 2017: 19-20). Küreselleşme süreciyle birlikte ortaya çıkan küresel ticaret ile bilgisel ve teknolojik alanlarda yaşanan devrim niteliğindeki gelişmeler bir yandan ulusal ekonomiler üzerinde olumlu sonuçlar ortaya çıkarırken öbür taraftan ise yerli piyasalarda düşük kalifikasyon gerektiren emek yoğun işlerde çalışanlar açısından olumsuz neticelere de neden olabilmektedir (Zakaria, 2016: 11-13).

Bu noktada küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan işsizlik, sosyal hizmetler ve yardımlar alanında yaşanan kısıtlamalar ve ekonomik güvensizlik hissi gibi sorunlar halklar nezdinde içeride mevcut partilere ve yöneticilere tepkileri arttırırken aynı zamanda dışarıda da Avrupa Birliği, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu gibi ulus-üstü veya uluslararası örgütlerle çok taraflı ticaret anlaşmalarına yönelik olumsuz hissiyatları derinleştirmektedir. Toplumlar nezdinde yükselen söz konusu kızgınlık ve nefret kültürünü çok iyi okuyabilen ve bu çerçevede gerçekçi ve somut politikalar üretmek sıradan halka seslenebilen aşırı sağ partiler, devletlerin ve mevcut siyasi yönetimlerin küreselleşmenin olumsuz etkileri karşısında yetersiz kalmalarından faydalanarak sürekli oy oranlarını belirli seviyelerin üzerinde tutabilmişlerdir (Nourbakhsh ve diğerleri, 2023: 60-61; Aslan, 2018: 61-62).

Bu aşamada küreselleşme sürecinin ortaya çıkardığı sorunların ulusal toplumlarda milliyetçi ve yerlici hissiyatı daha da arttırdığını ve bunun tam da bu özellikleriyle ön plana çıkan aşırı sağ partilerin politik sistemlerdeki konumlarını güçlendirmelerine vesile olduğunu da belirtmek gerekir. Küreselleşme sürecinin temel unsurları olan çok uluslu şirketler, uluslararası ve ulus-üstü örgütler ile çok taraflı siyasi ve ekonomik anlaşmalarla ulusal egemenlikleri üzerindeki hakimiyetlerini giderek kaybettiklerini düşünen halklar, buna tepki olarak azınlıklar ve göçmenler gibi "yabancılar" karşısında ulusu önceleyen ve yerel kimlikler ile kültürleri ön plana çıkartan aşırı sağ partilere olan desteklerini giderek arttırmışlardır (Halhallı, 2020: 455-458).

II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da pek çok ülkede ortaya çıkmaya ve etkilerini arttırmaya başlayan aşırı sağ partilerin buldukları toplumlarda giderek güç kazanmalarında ve sosyal tabanlarını genişletmelerinde en önemli etkenlerden biri de kuşkusuz geçmişten gelen otoriter ve yerlici özelliklerini popülizmle birleştirmeleri ve bu çerçevede siyaset yürütmeleri olmuştur

(Öner, 2018: 39-40). Zamana ve mekâna göre çeşitli şekiller alabilen bir politika yapım yöntemi olarak tanımlanabilecek olarak popülizm, tarihteki ilk örneklerini 19. yüzyılın sonlarında ABD ve Rusya’da sergilemiş olmakla birlikte asıl altın çağını 1930’lardan 1960’lara kadar politik alanı domine ettiği Latin Amerika’da yaşamıştır (Mudde ve Kaltwasser, 2012: 3-4; Mouffe, 2019: 22-23).

1930’lı yıllardan itibaren ilk olarak Latin Amerika’da ortaya çıkmaya başlayan modern anlamdaki popülist rejimler, kendilerinden önceki faşist rejimler gibi, halk adına hareket ettikleri iddiasına sarılmışlar ve bunu yaparken de faşist diktatörlük rejimlerinden farklı olarak seçimler ve referandumlar gibi demokratik araçlar kullanmışlardır. Modern popülizmin dünyadaki ilk örneği kabul edilen ve Arjantin’de 1946 ila 1955 ve 1973 ila 1974 yılları arasında ülkeyi yönetmiş General Juan Domingo Perón’dan adını alan “Perónizm”, Arjantin’in liberal ve seküler geleneklerinin gerilediği koşullarda yani iki savaş arası dönemde filizlenmeye başlamıştır (Laclau, 2007: 235-241). Soğuk Savaş’ın ABD önderliğindeki kapitalist liberal demokrasisiyle SSCB’nin kendine özgü komünizmi arasında sıkışmış ve dayatılan komünizm-liberalizm ikileminden sıyrılmayı hedeflemiş üçüncü bir yol olarak nitelendirilebilecek olan Perónizm, aslında modern popülizmin tarihteki ilk şekli olmuştur. Faşizmin mirasını yeni bir demokratik çerçeveye uyarlamaya çalışan ilk hareket olarak Arjantin’deki Perónizm, Soğuk Savaş koşullarının imkân verdiği ölçülerde seçimli demokrasi hayata geçirmeye çalışmıştır (Finchelstein, 2019: 141-144, 153-157).

Ülkedeki işçi sınıfına sosyal ve ekonomik anlamda yeni haklar getiren ve bu çerçevede siyasi ve ekonomik liberalizmi reddeden Perón, siyasal sistemde yeterince temsil edilmediklerine inanan kesimlerin sesi olarak kendini nitelendirmiş ve bu çerçevede “elitist” olarak addettiği halkın ekonomik ve siyasal olarak güçlü gruplarına karşı “gerçek/saf/temiz halk” olarak nitelendirdiği ezilen kesimlerin sözcülüğü ve liderliği rolünü üstlenmiştir (Mudde, 2016a: 296-297). Otoriter bir demokrasi formu olarak nitelendirilebilecek Perónizm, toplumsal eşitsizliklerin azaltılması noktasında oldukça başarılı olmuş, bunu yaparken de bölgesel alandaki bütünleşmelere ve birlikteliklere önem vermiştir. Nitekim Perónizm özelinde popülist rejimler daha sonrasında Brezilya, Kolombiya, Ekvador, Venezüella, Peru ve Bolivya gibi pek çok ülkede de etkili olmuş ve Latin Amerika kıtası söz konusu popülist rejimlerin iş birliklerine ve dayanışmalarına sahne olmuştur (Finchelstein, 2019: 221-223).

Latin Amerika orijinli söz konusu popülizm anlayışı aynı dönemde Avrupa’da da etkilerini hissettirmeye ve yavaş yavaş aşırı sağ partilerin politika yapım süreçlerinde ön plana çıkmaya başlamıştır. Latin Amerika örneğinden olduğu gibi “gerçek halk” ile “yozlaşmış elit” ayırımına odaklanan ve elit

bir azınlığın kontrol ettiği devlet aygıtına karşı homojen olduğu varsayılan birleşik bir halkın genel iradesini temsil ettiği iddiasına sarılan Avrupa'daki popülist aşırı sağ partiler, daha ırkçı nitelikler taşımaları ve bu anlamda öteki olarak gördükleri azınlıklara ve göçmenlere yönelik ayrımcı siyasalar üretmeleriyle Latin Amerika popülizminden ayrıışmışlardır (Mudde, 2016a: 296-297; Finchelstein, 2019: 150-151). Avrupa'da özellikle 1980 sonrası dönemde daha da güç kazanmaya başlayan popülist aşırı sağ partilerle birlikte ayrı bir ivme yakalayan ve etkileri günümüze kadar uzanan bu ırkçı yaklaşım tarzı, ülkedeki azınlıklar ve göçmenler gibi "yabancıları" hedef almakta ve bu yönüyle hem dışlayıcı hem de kutuplaştırıcı bir nitelik arz etmektedir (Finchelstein, 2019: 217-218). Aşırı sağ partilerin en önemli özelliklerinden biri olan yerlilik (nativizm) anlayışından beslenen bu yaklaşım ülkedeki elitleri yerli halk karşısında azınlıklar ile göçmenlerden taraf olmakla ve etnik ve kültürel anlamda homojen olarak gördükleri halkın iradesini zayıflatan bir siyaset benimsemekle itham etmektedirler. Başka bir deyişle elitlerin benimsedikleri çoğulculuk ve çok kültürcülük halklar içerisinde farklılıkları ön plana çıkartarak toplumların homojen ve saf kültürel kimliklerini tehdit etmekte bu ise, azınlıkların ve göçmenlerin çoğunluk konumundaki ev sahibi toplumlar üzerinde hak etmedikleri ayrıcalıklar elde etmelerine sebebiyet vermektedir (Liang, 2007: 3-4; Mudde ve Kaltwasser, 2019: 25-26).

Avrupa'da daha çok homojen nüfus yapısına sahip kırsal kesimde yaşayan insanlarla yaşlı, işsiz, düşük gelirli ve/veya az eğitilmiş halk kesimleri arasında yaygın olan söz konusu yabancı düşmanı ve göçmen karşıtı tutum ve davranışlar çokkültürlü ve farklılıkların bir arada yaşadığı toplumsal hayatı çoğunlukla bir tehdit olarak algılamaktadır (Held, 1996: 1-4). Toplumların söz konusu kesimlerindeki bu yanlış algılayıştan faydalanan popülist aşırı sağ partiler ise genellikle artan suç oranlarıyla yükselen göçmen sayıları arasında bir paralellik kurmakta ve göçmenleri yaşanan tüm sorunların ana faileri olarak ev sahibi halklara lanse etmektedirler. Bu noktada toplumsal ve siyasal alanda giderek daha fazla talep gören söz konusu söylem ve yaklaşımların sadece aşırı sağ partiler tarafından kullanılmadığını, merkez partiler ve liderleri tarafından da zaman zaman sahiplenilebildiğini de belirtmemiz gerekmektedir (Mudde, 2022: 16; Hıdır, 2018: 18-19).

Nitekim Avrupa'nın yakın tarihine baktığımızda İngiltere'de 1980'lerin başında iktidara gelen Thatcher'ın, popülist siyasi kampanyasında ülkesinin göçmenlerin işgaline uğradığını belirttiğini, Fransa'da ise Chirac'ın 1988 tarihli seçim kampanyasında göçmenlerin vatandaş olma haklarını referandumla sunacağını taahhüt edip, halka göçmenleri ülkede gerçekleşen suçların ana aktörleri olarak sunmaktan çekinmediğini görebilmekteyiz (Taş,

1999: 22). 1980'lerle başlayan söz konusu azınlık ve göçmen karşıtı siyasalar, 1990'lı yıllarla birlikte daha da yükselişe geçmiş günümüzde ise, özellikle Avrupa'daki aşırı sağ partilerin temel politika yaklaşımlarından biri olarak ortaya çıkmıştır. 2000'lerin başında Avusturya, Belçika, Danimarka, İtalya, Norveç ve İsveç gibi pek çok Avrupa ülkesinde parlamentolarda temsil edilme hakkı elde eden aşırı sağ partiler, benimsedikleri popülist propaganda yöntemleriyle toplumlarında geri plana bırakıldığını düşünen grupların desteklerini almaya başlamışlardır (Hıdır, 2018: 16).

Bunu yaparken özellikle küreselleşme karşıtı bir yaklaşım benimseyen aşırı sağ partiler, bu anlamda küreselleşmenin temel trendleri olan serbest ticaret antlaşmalarını ve artan göçleri hedef tahtasına koymuşlardır (Sandel, 2018: 5). Serbest ticaret antlaşmalarını hedef almışlardır çünkü, söz konusu antlaşmalarla artan ülkeler arası ticari rekabette kaybeden konumundaki düşük ücretli ve daha az kalifikasyon gerektiren meslekleri yapan insanların yanında olduklarını ve küreselleşmeyle artan bilgi teknolojileri ve makineleşme trendleri kapsamında giderek gözden düşen mavi yakalılarının ve işsizlerin mevcut yozlaşmış yönetimlere yönelik tepkilerinde haklılıklarını savunmuşlardır.

Yine artan göçlere ve göçmenlere karşı siyasalar geliştirmişlerdir ki bununla, pek çok ülkede işlerini kaybeden ya da istedikleri hayat standartlarının altında yaşayan insanlara, suçlunun kendileri değil göçmenler ve azınlıklar olduklarını çünkü söz konusu grupların hem farklı kültürel özellikler sergilemeleri hem de haksız rekabet yaratmaları sebebiyle ülkelerindeki ekonomik ve toplumsal düzene karşı bir tehdit oluşturdukları tezini öne sürmüşlerdir. Ayrıca yine bu partiler göçmenlerin homojen ve barışçıl bir ulus için olduğu kadar ulusal kültür için de bir tehdit oluşturduklarını ve toplumdaki suç oranlarının artmasına sebebiyet verdiklerini iddia ederek de göç ve göçmen karşıtı bir retorik benimsemişlerdir (Öner, 2018: 45-46; Mercan, 2018: 69-70).

Bu noktada Avrupa kıtasına özellikle 20. yüzyılın üçüncü çeyreğiyle birlikte artan göçmen akımının halklar içerisinde göçmen karşıtlığının yükselmesine sebebiyet verdiğini bunun ise, hem azınlıklara ve göçmenlere hem de söz konusu yabancıların ülkelerine akın etmesine engel olamadıklarını düşünen mevcut siyasi yönetimlere yönelik tepkisel siyasalara yönelen popülist aşırı sağ partilerin güçlenmesini beraberinde getirdiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Nitekim, Soğuk Savaş'ın sona erdiği ve uluslararası alanda serbest dolaşım imkanlarının daha da arttığı tarihlerde kıtadaki ülkeler nezdinde artmaya başlayan göç ve göçmen karşıtlığına dayanan yabancı düşmanı ve ırkçı yaklaşımların aşırı sağ partileri yeniden tarih sahnesine çıkarıp güçlendirmiş

olması da bu iddianın tarihsel bir kanıtı niteliğindedir (Nourbakhsh ve diğerleri, 2023: 61-64; Geary, 2017: 12-16).

Avrupa'daki aşırı sağ partileri, diğer bölgelerdeki popülist siyasi söylemler kullanan benzer partilerden ayıran temel bir özellikleri de dış politika söylemlerinde Avrupa bütünleşmesine yönelik sahip oldukları şüpheci yaklaşımlardır. Avrupa Birliği'ni elitist bir proje ve üye ülkelerin ulusal kimliklerine zarar veren bir birliktelik olarak gören Avrupa şüphecisi (Euroscptic) popülist aşırı sağ partiler, bu özellikleriyle modern popülizmin ilk ortaya çıktığı Latin Amerika'daki bölgesel bütünleşme yanlısı popülist oluşumlardan da farklılaşmaktadırlar (Vasilopoulou, 2011: 225-227; Öner, 2021: 97-100).

Avrupa Birliği'nin ortak Avrupa medeniyeti iddiasını üye ülkelerin farklı tarihsel ve kültürel özellikleri çerçevesinde aşırı iddialı bulan söz konusu partiler, Birlik projesini üye ülkelerdeki yozlaşmış elitist yönetici grupların Avrupa çapındaki ortaklık girişimleri olarak nitelemektedirler. 2016 yılında İngiltere'nin Avrupa Birliği üyeliği konusunda gerçekleştirdiği Brexit referandumu çerçevesinde zirveye ulaşan Avrupa şüphecisi yaklaşım beraberinde pek çok popülist aşırı sağ partilerin de kendi ülkelerinde benzer halk oylamalarının yapılması taleplerini ortaya çıkarmıştır. Avrupa Birliği'ni ülkelerinin ulusal kimlik ve egemenlikleri noktasındaki en büyük tehdit odaklarından biri olarak algılayan popülist aşırı sağ partiler ortak pazarı, ortak para birimini ve serbest dolaşım hakkını da en önemli meydan okuyucular olarak nitelendirmektedirler (Vasilopoulou, 2011: 232-235; Öner, 2021: 101-105; Liang, 2007: 11-13).

Ülkelerden ülkeye benimsedikleri politika öncelikleri değişmekle birlikte günümüzdeki temel karşıtlıkları büyük ölçüde örtüşen popülist aşırı sağ partilerin diğer somut temel gündem maddeleri ise;

- İslamofobi,
- Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine karşıtlık,
- Çok kültürlülüğe ve toplumsal farklılıklara düşmanca yaklaşım,
- Geçmişe yönelik kuvvetli bir özlem ve sosyo-kültürel yozlaşmaya son vermek olarak sıralanabilmektedir (Cıngı, 2011: 78-80).

Buldukları ülke toplumlarındaki sosyo-kültürel ve ekonomik fay hatlarını çok iyi okuyabilen popülist aşırı sağ partiler bunun yanında iyi işleyen bir organizasyona ve parti disiplinine sahip olmaları, yeni medya teknolojilerini ve imkanlarını çok iyi kullanabilmeleri, liderleri özelinde etkileyici bir strateji yeteneğine sahip olmaları, partilerine ilişkin tarihten gelen angajmanlara sahip olmamaları ve anti demokratik sorunlardan arınmış veya hiç değilse seçmen gözünde böyle görünür olmaları gibi özellikleri sayesinde söz

konusu gündem maddelerini siyasi alanda sürekli gündemde tutabilmekte hatta siyasi yelpazenin merkezindeki partileri de bu mevzulara yoğunlaşmaya sevk edebilmektedirler (Arditi, 2010: 76-78; Aslan, 2018: 62-65).

Popülist aşırı sağ partiler bir yandan gerçek demokrasi taraftarı ve gerçek halk temsilcisi olarak kendilerini toplumlara lanse ederek izledikleri politikalara meşruiyet zemini sağlarken öbür taraftan da toplumdaki ekonomik, sosyal ve kültürel ayrışmaların temel nedeninin mevcut siyasi partilerin başarısız yönetimleri olduğunu iddia etmektedirler. Bu yönleriyle popülist aşırı sağ partiler toplumlara kendilerine destek verenler yani “bizler” ile daha çok yozlaşmış elitler tarafından kontrol edilen mevcut düzenin destekçileri yani “onlar” olarak ikili bir kampa ayırmaktadırlar (Mudde, 2022: 21; Rydgeren, 2003: 51).

2015 yılında Paris’te gerçekleşen terörist saldırıların ardından Yunanistan’da yaşanan ekonomik kriz ve Avrupa Birliği’nin bununla mücadele noktasında ortaya koyduğu kemer sıkma politikaları ve 2016’da İngiltere’de gerçekleştirilen Brexit süreciyle Avrupa siyasi gündemini domine etmeye başlayan popülizm dalgası, mevcut hükümetlerin ve Avrupa Birliği’nin bu sorunlar karşısındaki başarısızlıklarıyla daha da güçlenebilmiştir. Genel nitelikleri itibarıyla göç ve göçmenlere, neoliberal küresel ekonomi politikalarına ve Avrupa bütünleşmesine karşıtlık üzerine kurgulanan kıtadaki popülist aşırı sağ partiler ekonomik, toplumsal ve siyasi alanlarda yaşanan sorunlara somut ve ivedi çözümler üretebilecekleri ve bu yönleriyle ulusal sistemler içerisinde tek gerçek alternatif olacakları iddialarıyla ön planda kalabilmekte ve halklardan belirli bir teveccüh görebilmektedirler (Mudde, 2016b: 25-28).

Avrupa’daki Popülist Aşırı Sağ Partilerin Göç Sorununa Yaklaşımları

21. yüzyılla birlikte Avrupa siyasetine daha çok etki etmeye başlayan ve ana gündem maddelerinden birini sürekli olarak göç ve göçmenlerin oluşturduğu popülist aşırı sağ partiler, bu yaklaşımlarıyla göç konusunu siyasileştirmekte ve mevcut bütün problemlerin kaynağında göçlerin ve göçmenlerin bulunduğu gibi bir algıyı mütemediyen içinde buldukları toplumlara empoze etmektedirler. Bu çerçevede baktığımızda popülist söylemdeki aşırı sağ partiler için işsizliğin, kültürel farklılıkların ve ayrışmanın, artan suç oranlarının vb. her şeyin temelinde önlenemeyen ve olumsuz neticeleri her geçen gün biraz daha artan göçler bulunmakta olup, bunun da geri planında kendilerinden başka kimseyi düşünmeyen küreselleşme taraftarı elitistler yer almaktadır (Öner, 2021: 96).

Göçmenleri hedef tahtasına koyan böyle bir söylem ister istemez toplumlardaki yabancıya karşı mevcut olan önyargı ve korkuları tetiklemekte, bu ise gizli bir durumda bulunan yabancı düşmanlığının kolayca açığa çıkmasına sebep olmaktadır. Siyasi yelpazenin merkezinde yer alan partilerin oy kazanmak için zamanla benzer negatif söylemleri kullanmaya başlamalarıyla daha da içinden çıkılmaz bir hal alan göç mevzusu son kertede asıl mecrası olan insan haklarından uzaklaştırılmakta ve güncel siyasetin kısır döngüsü içerisine hapsedilmektedir (Rydgren, 2003: 53-54).

2016'da gerçekleşen ABD başkanlık seçimlerindeki başarısı Avrupa'daki popülist aşırı sağ partiler tarafından elitlere karşı halkın zaferi ve "bir dünya devriminin parçası" olarak nitelendirilen Donald Trump'ın, sürekli Meksika sınırına duvar inşa edilmesini savunması ve kendisini "ülkesinde yabancı hissedilenlerden biri" olarak nitelendirmesi de aslında bakıldığında göç konusunun nasıl popülist bir siyasi söylem haline getirildiğinin açık bir örneği niteliğindedir (Fassin, 2018: 61). Trump bu açıklamalarıyla bir yandan ülkeye yönelen göçlerden açıkça rahatsız olduğunu belirtmiş öbür taraftan da bu rahatsızlığın ülke çapında hissedildiğinin farkında olarak yabancılara yönelik yükselen tepkilerden oy kotarmaya çalışmıştır. Başka bir deyişle Trump, ABD başkanlık seçimlerinde ülkedeki yabancı düşmanlığına karşı politikalar geliştirmek şöyle dursun tam tersine yabancı düşmanlığını destekler söylemler kullanarak kampanyasını yürütmüş ve başarılı olmuştur (Wiesner-Hanks, 2020: 348-351).

Bu noktada göç konusunun popülist söylemin sadece bir politika aracı olmadığını aynı zamanda aşırı sağ partilerin güçlenmesine ve gelişmesine ivme kazandırmak gibi önemli bir işlevi yerine getirdiğini de söyleyebiliriz. Günümüzde Fransa, Hollanda, Avusturya ve Almanya gibi ülkelerde popülist aşırı sağ partilerin hem ulusal meclislerde hem de Avrupa Parlamentosu'nda giderek güçlendiği ve yer edindiği açık bir gerçekliktir. Kıtada gözlemlenen bu tablo ise aslında Avrupa Birliği'nin temel gayelerinden biri olan ortak göç politikasının akamete uğradığının tescilli niteliğindedir. Birlik her ne kadar göç ve sığınma konularında ortak bir yaklaşım belirlemeye çalışsa ve bu uğurda çeşitli yasal düzenlemelere gitse de üye ülkelerin pek çoğunun göç konusuna milliyetçi bir söylemle yaklaştıkları ve bu anlamda ortak bir dayanışma duygusundan uzak oldukları görülmektedir (Aslan, 2018: 48; Keçeci, 2018: 158-159).

Popülist siyasetin temel argümanlarından olan biz ve onlar düalizminin yanında her koşulda ve şartta yerli ve milli olana atıf göç konusunun hem aşırı milliyetçi bir perspektife hapsolmasına hem de kültürel ırkçılığın giderek artmasına ve yaygınlaşmasına sebebiyet vermektedir. Yabancı düşmanlığının Avrupa ülkelerinde giderek yaygınlaşması hem ülke toplumları içerisinde

etnik ve dinsel ayrışmaları arttırmakta hem de uluslararası alanda devletlerin göç mevzusu üzerinde ortak bir dayanışma duygusu içinde hareket etmelerini zorlaştırmaktadır. Bu ise son kertede hem ülkelerin iç toplumsal barışlarını hem de bölgesel ve uluslararası barışı tehdit eden terörizm, etnik temizlik ve soykırım gibi insanlık suçlarının artmasında ve yayılmasında son derece etkili olmaktadır (Sandel, 2018: 5).

II. Dünya Savaşı'nın ardından ekonomik ve toplumsal anlamda tekrar eski günlerine dönmek isteyen Avrupa ülkelerinin 1960'ların başlarında itibaren işçi ithali yoluna başvurmaları ve yine aynı dönemlerde küreselleşmenin iletişim ve ulaşım teknolojilerinde çığır açan yenilikleri ortaya çıkarmaya başlaması kıtanın geleneksel ulus-devletlerinin çehresini değiştirmeye başlamıştır. Bunun neticesi olarak pek çok Avrupa ülkesi nüfusları içerisindeki yabancıların sayısında ciddi bir artış yaşamış ve toplumlarının etnik ve kültürel kompozisyonlarında kayda değer değişimler ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede baktığımızda; sömürge halkları, azınlık, sığınmacı, mülteci ve vatansızlar gibi "yabancıların" Avrupa toplumları içerisinde giderek görünür hale gelmeleri kıtada II. Dünya Savaşı'nın ardından başlayan ve günümüze kadar varan yabancı düşmanlığını tetikleyen temel etken olmuştur (Geary, 2017: 12-14).

Avrupa'da klasik (biyolojik) ırkçılıktan kültürel ırkçılığa varan tarihsel süreçte, kıta halkları sürekli diğer uluslar karşısında fikri ve ahlaki açıdan üstün olduğuna inanmış/inandırılmış, bu ise küreselleşmenin ortaya çıkardığı yeni imkân ve olanaklar çerçevesinde sorgulanır hale gelmiştir ki Avrupa'da gözlemlenen yabancı düşmanlığının temel sebeplerinden biri de bu olmuştur. Özellikle Çin, Rusya, Japonya ve Hindistan gibi Doğulu devletlerin küreselleşme sürecinde Avrupa'nın geleneksel olarak üstün kabul edildiği alanlarda ona rakip hatta üstün hale gelmeleri kıta ülkeleri ve halklarının kendilerini fikri anlamda sorgulamalarının da önünü açmıştır (Saraçlı, 2021: 759-762).

Bu süreçte üstünlük iddialarından vazgeçmek istemeyen Avrupalı devletler ve halklar, ötekine yönelik geleneksel tutumlarını devam ettirmek istemişlerse de değişmeye başlayan sistemsel koşullar etrafında bunu istedikleri gibi gerçekleştirememişler bu ise toplumlarında hoşnutsuzluklar ve huzursuzluklar yaratmaya başlamıştır. Avrupa'daki aşırı sağ partiler, söz konusu huzursuzluk ve memnuniyetsizlikler karşısında gerçekçi ve tutarlı çözümler üretmekten ziyade suçlu başkasında görme kolaylığına/popülizmine sığınmışlardır ki bu noktada göç ve göçmenler temel hedef haline getirilmiştir. Bu çerçevede baktığımızda Avrupa'daki aşırı sağ partiler için göçler ve göçmenler, hem toplumlardaki huzursuzluk ve memnuniyetsizliğin temel nedeni hem de küreselleşme taraftarları ve onların ülkelerindeki işbirlikçisi

yozlaşmış elitlerin toplumlarına ve devletlerine karşı son saldırı araçlarıdır (Mudde, 2022: 110-113; Cıngı, 2011: 105-106).

Bu aşamada Avrupa'da popülizmin ortaya çıkmasında ve yaygınlaşmasında etkili olan koşullara değinmek ülke toplumlarında göçmenler başta olmak üzere öteki/yabancı olarak algılananlara yönelik korku ve nefretin ortaya çıkmasına sebebiyet veren etmenleri anlama noktasında faydalı olabilecektir. Kıtada popülizmi ortaya çıkartan ve güçlendiren olgulardan ilki, toplumun doğrudan varlığına yönelik tehditlerin bulunduğu algısının halkta baskın olmasıdır. Öyle ki toplumları etkisi altına alan büyük ekonomik durgunluk ve kriz dönemleri ile etnik ve dinsel ayrışma ile çatışmaların yoğun olması gibi durumlar halkta geleceğe yönelik karamsar tutumların oluşmasına sebebiyet vermekte ve kitleler böyle zamanlarda genellikle söz konusu koşullardan sorumlu tuttuğu mevcut siyasi partilerden ziyade "gerçek halk/sessiz çoğunluğun" yanında olduğunu vadeden popülist siyasi oluşumlara teveccüh göstermektedirler (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 122-123; Saylan, 2021: 789-792).

Söz konusu duruma örnek olarak Avrupa'da yaşanan büyük iktisadi kriz döneminde Fransa'da Ulusal Birlik Partisi ile Avusturya ve Hollanda'daki Özgürlük Partileri gibi popülist aşırı sağ partilere artan halk desteğini gösterebiliriz. İsmi geçen partiler yaşanan ekonomik yolsuzluk ve krizlerden mevcut düzen partilerini sorumlu tutarak yozlaşmış ve yolsuzluğa bulaşmış olarak nitelendikleri "elitist kesimler" karşısında "gerçek halk"ın temsilcisi olduklarını savunmuşlardır (Ziller ve Schübel, 2015: 369-371). Avrupa Birliği'nin Konsey ve Komisyon gibi merkezi organlarının üye devlet halklarının çıkarlarından daha çok ülkelerdeki küreselleşme destekçisi elitistlerin beklentilerine önem verdiğini savunan söz konusu partiler, Avrupa Merkez Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun ortaya koyduğu acı reçetelere büyük tepki göstermişlerdir. Ülkelerinde sosyal yardımların ve çalışılabilir işlerin azalmasındaki temel sorumluluğu göçmenlere yükleyen popülist aşırı sağ partiler toplumun kültürel olarak ayrışmasının ve yozlaşmasının nedenini de yine "yabancılar" arama kolaylığına kaçmışlardır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 123-125).

Popülizmin toplumlarda destek kazanmasında ve gelişmesinde etkili olan bir başka neden ise halkın mevcut siyasi partilerin ve yönetimlerin kendileriyle ilgilenmediklerini ve beklentilerini göz ardı ettiklerini düşünmeleridir. Söz konusu koşullarda mevcut siyasi yapılanmadan ümidini kesen halk kesimleri, politik anlamda herhangi bir angajmanları olmayan/olmadığını öne süren ve gerçekten demokrasi istediğini savunan popülist partilere yönelmektedirler. Bu çerçevede Avrupa'daki popülist pek çok aşırı sağ parti ülkedeki yozlaşmış seçkinleri, çoğunluk durumundaki yerli halkı hiçe saymakla

ve azınlık konumundaki göçmenlerden (ötekilerden) yana olmakla suçlanmışlar ve siyasalarında yerlilik ve millilik vurgusunu çok güçlü tutmuşlardır (Moffitt, 2022: 55-57; Öner, 2021: 105; Mudde ve Kaltwasser, 2019: 124-125).

Etnik milliyetçilik ve yabancı düşmanlığının bir sentezi olan yerlilik anlayışını daha çok dini ve kültürel aidiyetler ile kimlik siyaseti üzerinden ön plana çıkaran Avrupa'daki popülist aşırı sağ partiler bu yaklaşımlarıyla bir yandan ulusal azınlıkların ülkeden gayri iradi olarak ayrılmalarına öbür taraftan ise ülkelerine göç etmek isteyen potansiyel göçmenlerin bu kararlarını askıya almalarına dolaylı da olsa etki edebilmektedirler (Moffitt, 2022: 58-59). Öyle ki 1980'li yıllarda daha çok etnik-ulusal temelde bir yerlilik fikriyatına sahip olan Avrupa'daki popülist aşırı sağ partilerin hedefinde genelde ulusal azınlıklar yer alırken, 11 Eylül 2001 terör olaylarından sonra etnik-dini aidiyet üzerine bir yerlilik algısına geçilmesiyle birlikte bu sefer doğrudan Müslüman göçmenlere yönelik bir ayrımcılık ve dışlayıcılık furyası açığa çıkartılmaya başlanmıştır (Mudde, 2016a: 295-297).

Toplumlar için önemli addedilen hemen her konuyu "kriz" şeklinde halklara lanse etmeyi ve büyük krizlerden çıkış yolunu ancak kendilerinin bulabileceğini iddia eden popülist partilerin bu stratejilerinde genellikle başarılı olmaları da popülizmin ülke toplumlarında geniş bir teveccüh kazanmasında önemli bir başka nedendir (Ertuğral, 2018: 107-109). Normal addedilebilecek seviyelerdeki bir göç sürecini bile toplumlara "göçmenler ülkemizi elimizden alacak", "göçmenler ülkemizin toplumsal düzenini alt üst edecek", "Avrupa giderek Müslümanlaşacak" gibi söylemlerle politikleştiren ve büyük bir göç ile göçmen krizi havasına sokabilen popülist partiler, bu stratejileriyle geniş halk kesimlerinden destek alabilmektedirler ki söz konusu durum, merkez siyasi partilerin bile çoğu durumda oy kazanma isteğiyle söz konusu söylemlere ve siyasalara yönelmelerinde ve yer yer destek vermelerinde etkili olabilmektedir (Bauman, 2018: 30-31; Moffitt, 2020: 194-195, 231-232). Yabancıya yönelik önyargı ve klişelerin yaygın olduğu toplumlarda göçlerin ve göçmenlerin popülist söylemin öznesi haline getirilmesi, saklı tutulan düşmanca yaklaşımların açığa çıkmasına ve nefret söylemlerinin yaygınlaşmasına olduğu kadar yabancı düşmanlığı gibi ırkçı tutum ve davranışların azınlıkları ve göçmenleri hedef almasına da sebebiyet verebilmektedir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 127-129).

Bu perspektiften yaklaştığımızda popülizmin destek kazanmasının önlenmesi ve popülist yaklaşımların siyaset sahnesinden uzakta tutulması hayati bir önem arz etmektedir. Bunun için yapılması gerekenler ise en başta ekonomik krizleri ve yolsuzlukları önleyecek iktisadi ve siyasi anlamda güçlü yapılanmaların devlet kademelerinde oluşturulmasıdır. Ekonomide

sürdürülebilir kalkınma için gerekli koşulları oluşturmuş ve siyasi sistemini yolsuzluklara imkân tanımayacak bir yapıya kavuşturmuş devletlerde popülist yaklaşımların destek bulması çok daha zor olabilecektir (Mudde, 2022: 185-187). Anayasal demokrasi ile hukukun üstünlüğü anlayışının güçlü olduğu ve devletin sosyal sorumluluklarını layıkıyla yerine getirdiği ülkelerde halk kesimleri kendilerini sisteme daha çok entegre edilmiş hissedecek bu ise popülist yaklaşımlara olan ihtiyacı en aza indirgeyecektir. Ayrıca popülizme meyleden siyasi aktörler ve halk kesimleriyle diğer toplum kesimlerinin ve politik aktörlerin sağlıklı bir iletişim kurmaları da bir o kadar önemlidir. Bu sayede kendini dışlanmış hisseden kesimlere yalnız olmadıkları ve sorunlarının dinlendiği mesajı verilmiş olacaktır ki böylece hem demokrasi güçlendirilmiş hem de toplumun memnuniyetsiz ve huzursuz kesimleri sisteme daha fazla entegre edilmiş olacaklardır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 134-137).

Belirtilen tüm bu önlemlerin alınmasıyla toplumsal anlamda barışı elde edebilecek olan devletlerde muhtemeldir ki yabancı olarak algılananlara yönelik olumsuz hissiyatlar ve davranışlar da azalacak bu ise son kertede, göç ve göçmen konularının kriz olgusu etrafında ele alınıp şeytanlaştırılmasına mâni olabilecektir. Aksi bir durum ise Fransa örneğinde olduğu gibi göç ve göçmen karşıtı popülist söylemlerin sosyal ve siyasal hayatı domine etmesine, göçmenlerin cemiyet yaşamından giderek dışlanmasına ve toplumsal entegrasyonun sağlanması sürecinin akamete uğramasına sebebiyet verebilecektir.

Fransa'da Ulusal Birlik Partisi'nin Göç Konusundaki Stratejileri ve Politikaları

1972 yılının Ekim ayında Jean Marie Le Pen tarafından küçük çaplı aşırı milliyetçi bir organizasyon olarak kurulan Ulusal Cephe (Front National-FN), söz konusu dönemde birçok Avrupa ülkesini olduğu gibi, Fransa'yı da doğrudan etkileyen artan işsizlik ve yoğun göç akımlarının ortaya çıkardığı sorunları temel gündem maddeleri olarak belirlemiştir (Betz, 1994: 13-14; Mudde ve Kaltwasser, 2019: 48). Avrupa'daki aşırı sağ partilerin ilk örneği niteliğindeki Le Pen önderliğindeki Ulusal Cephe, "dörtlü çete" olarak nitelendirdiği dönemin dört kurumsallaşmış partisini hedef tahtasına oturtmuş ve yaşanan sorunların ana faillerinin söz konusu partiler olduklarını savunmuştur (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 48).

Fransa siyasetinde özellikle 1980'li yıllarla birlikte önemli bir güç haline gelmeye başlayan Ulusal Cephe bu çerçevede iç politikasını, ülkeyi geçmişindeki ihtişamlı günlerine döndüreceği ve dış politikasını da ABD'nin dünya barışına yönelik en büyük tehdit olduğu söylemleri üzerine oturturmuştur

(Güzel, 1995: 86-87; Liang, 2007: 9-10). Söz konusu siyasaları ile 2002 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ikinci tura kalma başarısı gösteren ve aşırılıklar çağı olarak adlandırılan 20. yüzyılın Fransız radikal sağındaki en önemli temsilcisi olan Le Pen'in Ulusal Cephe'si, 21. yüzyılın ilk yıllarından itibaren ise gerek ulusal gerekse uluslararası alanda yaşanan değişimlerle de paralel olarak hem liderlik hem de teşkilat yapısı açısından önemli değişimler göstermeye başlamıştır (Mudde, 2016a: 295).

Bu kapsamda ilk olarak 2011 yılının Ocak ayında gerçekleşen parti kongresinde Ulusal Cephe'nin yönetimi, baba Le Pen'den avukat olan kızı Marine Le Pen'e geçmiş ve hemen ardından da parti Antisemitizm ile ırkçılık üzerine oturan eski politikalarından sıyrılarak daha ılımlı bir söylem geliştirmeye başlamıştır (Ivaldi, 2019: 29-30). Belirtilen süreçte siyasi yelpazenin merkezindeki seçmenlerden de teveccüh görmeye başlayan FN'nin üye sayısı yıllar geçtikçe artmış ve parti Fransa'nın deniz aşırı toprakları dahil ülkenin tamamında güçlü bir merkezi örgütlenmeye gidebilmiştir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 70-71).

Babasının parti üzerindeki izlerini yavaş yavaş silmeye başlayan Marine Le Pen 2015 yılında Jean Marie Le Pen'i üyelikten çıkarmış ardından 2018 yılında gerçekleşen kongrede ise tüzükte yapılan bir değişiklik ile onursal başkanlık statüsünü de sona erdirmiştir. Yine kongrede Ulusal Cephe'nin ismini Ulusal Birlik (Rassemblement National-RN) olarak değiştiren Marine Le Pen, bunun nedeni olarak ise Ulusal Cephe'nin çatışmayla anılmasından duyduğu rahatsızlığı belirtmiş ve gerek partinin gerekse Fransa'nın birliğe duyduğu ihtiyacı vurgulamak için böyle bir tercihte bulunduğunu söylemiştir (Çakır, 2018).

Marine Le Pen ile popülist siyaset anlayışı daha da belirginleşen Ulusal Birlik partisi, vatanseverlik ile ulusal egemenlik savunusunu önceleyen yerlilik özelliğini ön plana çıkarmaya başlamıştır (Ivaldi, 2019: 34). Bu kapsamda 2017 yılında gerçekleşen cumhurbaşkanlığı seçimlerinde kendisine destek verenleri vatanseverler destek vermeyenleri ise küreselleşme taraftarları olarak nitelendiren Le Pen, göç ve ulusal kimlik konularını seçim kampanyasının ana başlıkları olarak ortaya koymuştur. Göçü Fransız ulusal kimliği için ölümcül bir tehdit olarak topluma lanse eden Le Pen bu kapsamda özellikle ülkedeki Kuzey Afrikalı Müslümanları hem doğurganlık oranlarının yüksek olması hem de kendi kültürlerini koruyup asimile olmak istememeleri gibi nedenlerle hedef tahtasına oturtmuştur (Betz, 1994: 130-131).

Almanya'dan sonra Avrupa'daki en büyük ikinci Müslüman nüfusa ev sahipliği yapan Fransa'nın bu özelliğinin ülkesi açısından bir dezavantaj olduğunu iddia eden ve bu kapsamda çokkültürlü bir toplum yapısına karşı olan Le Pen önderliğindeki Ulusal Birlik Partisi, farklı kültürel özelliklere sahip

azınlıkların ülkede eşit vatandaşlar olarak yaşayabilmelerinin temel koşulunun asimilasyon olduğunu savunmaktadır. Fransız medeniyetinin kökleri tarihten gelen, homojen ve üstün bir hars özelliğine sahip olduğunu belirten Le Pen'e göre, diğer kültürlerin bunu olumsuz yönde etkileyip dejenere etmemeleri için Fransız devletinin katı göç politikaları izlemesi de bu noktada elzemdir (Foreign Affairs, 2016).

Özellikle 11 Eylül 2001'de ABD'de ardından ise farklı tarihlerde Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde yaşanan terör olayları ile Avrupa genelinde gözlemlenmeye başlayan Müslüman karşıtlığı ve İslamofobi dalgasından güç alan Le Pen önderliğindeki RN, toplumda bilhassa Kuzey Afrikalı Müslüman göçmenlere yönelik hoşnutsuzluğu bir siyaset malzemesi haline getirmekten çekinmemiştir. Avrupa'da Kuzey Afrikalı Müslümanlara yönelik karşıtlığı ilk dile getiren aşırı sağ lider olan babası gibi katı ve dışlayıcı bir yaklaşıma sahip olan Marine Le Pen, göçün mutlaka önlenmesini eğer bu gerçekleştirilemeyecekse de Charles de Gaulle döneminde olduğu gibi belirli özellikler temelinde seçici bir göç politikasına dönülmesini temel öncelik olarak ortaya koymaktadır (Foreign Affairs, 2016). Küreselleşmenin tek boyutluluğunun ve göçlerin Fransız ulusunun kimliği, yaşam tarzı, kültürü ve dili üzerinde son derece yıkıcı sonuçlar ortaya çıkardığını savunan Le Pen, sosyal güvenlik harcamaları ile ülkedeki iş olanaklarının doğrudan Fransız halkı yararına kullanılmasını, göçmenlerin ise bunların kapsamı dışında tutulması gerektiğini savunmaktadır (Yılmaz Elmas ve Kutlay, 2011: 8-9).

Yerlilik anlayışını popülizmle birleştiren ve ekonomik alanda bunu refah şovenizmi şekline büründüren Le Pen önderliğindeki RN, dış politikada ise aynı kurguyu Avrupa şüpheciliği olarak ortaya çıkarmaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 48). Kurulduğu ilk yıllardan bugüne kadar Avrupa entegrasyonuna şüpheyle yaklaşmış olan RN, bu konudaki muhalefetini çok farklı kurumsal, ekonomik ve kültürel sorunlarla bağdaştırabilmiş ve bu özelliğiyle de toplum katında önemli bir destek görebilmiştir. Avrupa Birliği'ni Brüksel'deki elit bir azınlık grubu tarafından yönetilen bir proje olarak niteleyen parti aynı şekilde Birliği, dünyada küreselleşme süreciyle birlikte global anlamda ortaya konulan neoliberal siyasaların önderi ve ABD'den sonraki en önemli destekçisi olarak da nitelendirmektedir. Vahşi bir piyasa ekonomisi anlayışı üzerine kurulu olduğunu iddia ettiği Avrupa Birliği'nin yerli ekonomilere karşı oldukça toleranssız davrandığını savunan RN, çok taraflı ticaret anlaşmaları ile şirketlerce desteklenen ortak pazarın ve ortak para biriminin ülkelerin ekonomik bağımsızlıklarını ciddi manada tehdit ettiğini savunmaktadır (Liang, 2007: 10-13).

Yine Avrupa Birliği tarafından benimsenen serbest dolaşım hakkının ve göç konusunda ortaya konulan politikaların ulus devletlerin toplumsal ve kültürel yapılarında ciddi tahribatlara yol açtığı inancını taşıyan RN, devletlerin egemenlik haklarının bu alanlarda göz ardı edildiğini bunun ise çokkültürcülüğe dayanan bir toplumsal mühendislik anlayışının ülkelere dayatılması manasına geldiğini iddia etmektedir. Etnik milliyetçiliğin çokkültürlülüğü ve Müslümanları hedef alan bir çeşidini benimsemiş olan Le Pen önderliğindeki parti bu özelliğiyle Avrupa'nın günümüzdeki en büyük sorunlarından biri olan yabancı düşmanlığının (Xenophobia) Fransa'da yayılmasındaki en etkili aktörlerden biri olarak gösterilmektedir. Göçmenlere ve azınlıklara yönelik düşmanlığını din, dil, örf ve adetler gibi daha çok kültürel konular üzerinden dile getiren Le Pen söz konusu önyargısını siyasetin gündesine ya Müslümanların giyim şekilleri ya da İslam'ın Fransa'nın Hristiyan kimliği ile uyuşmazlığı iddiaları üzerinden taşımaktadır (Soyez, 2017).

Fransa'nın tarihsel geçmişine büyük bir özlem duyan Marine Le Pen bunu, özellikle Charles de Gaulle döneminde olduğu gibi ülkesinin uluslararası siyaset alanında yeniden kendi ayakları üzerinde durabildiği ve içte de toplumsal ve kültürel olarak tam bir homojen birlik olabildiği "dirayetli Fransa" miti üzerinden ortaya koymaktadır. 2017'de ikinci tura kalabilme başarısını gösterdiği cumhurbaşkanlığı seçimlerinde temel seçim vaatlerinden biri olarak Fransa'yı tarihin o ihtişamlı günlerine geri döndüreceğini belirten Le Pen, 2019 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ise bu vaadini göç ve göçmen karşıtlığı ile Avrupa şüpheciliği üzerine olan savlarıyla birleştirmiş ve Fransa'daki seçimlerden birinci parti olarak çıkabilmiştir (Chang ve Gregor, 2021: 93-94).

Seçimlerin hemen ardından İtalya'daki popülist aşırı sağcı Lig Partisi ile Avrupa Parlamentosu'ndaki beşinci büyük siyasi grup olan Kimlik ve Demokrasi'nin kurulmasına da öncülük eden RN bu kapsamda, hem maddi anlamda önemli bir kaynak sağlamış hem de Avrupa kamuoyundaki görünürlüğünü daha da arttırabilmiştir. 2004 yılında Avrupa Birliği'ne Orta ve Doğu Avrupa'dan pek çok ülkenin üye olması, 2005 yılının ilk aylarıyla birlikte kıtanın yeni bir göç dalgasının hedefi haline gelmesi ve 2008-2009 yıllarında yaşanan ekonomik krizlere çözüm olarak katı kemer sıkma politikalarına başvurulması gibi farklı etkenlerin seçmenlerin tercihlerine etki ettiği Avrupa Parlamentosu seçimleri bu çerçevede RN gibi popülist aşırı sağ partiler için bir dönüm noktası olarak da nitelenebilecektir. Öyle ki bu tarihten sonra Le Pen önderliğindeki Ulusal Birlik hızlı bir yükseliş trendi yakalamış ve bu kapsamda 2022 yılında Fransa'da yaklaşık iki ay arayla gerçekleşen cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinde kayda değer başarılar elde edebilmiştir (Kiriş, 2020: 146-148).

Nisan ayında gerçekleşen cumhurbaşkanlığı seçimlerinde rakibi Emmanuel Macron karşısında ikinci tura kalabilme başarısı gösteren ve yaklaşık %42'lik bir oy oranına ulaşan Marine Le Pen, Haziran ayında gerçekleştirilen milletvekili seçimlerinde ise önemli bir başarıya imza atarak partisinin mecliste güçlü bir grup kurmasını sağlayabilecek parlamenter sayısına ulaşabilmiştir (LaBreck, 2022). Küreselleşme, Avrupa Birliği ve göç karşıtlığı çatısı altında dış politika gündemleri paralellik arz eden farklı ülkelerindeki popülist aşırı sağ partiler ve liderlerle sürekli bir ilişki içinde olan Le Pen bu kapsamda, İtalya'da popülist aşırı sağ siyasetçi Giorgia Meloni'nin önderliğindeki İtalya'nın Kardeşleri Partisi'nin Eylül ayındaki seçimlerden zaferle çıkmasını da Avrupa uluslarının uyanışının bir işareti olarak yorumlayabilmiştir. Babasından farklı olarak ABD ile ilişkilere daha ılımlı yaklaşan hatta Donald Trump'ın 2016'daki seçim başarısını dünya barışı için bir şans olarak nitelemiş olan Le Pen ayrıca Rusya konusunda da Avrupa'daki pek çok liderden ayrılmış ve Putin ile daha yakın ilişkiler kurulmasının kıtanın güvenliği ve istikrarı açısından gerekli olduğunu savunmuştur (Çakır, 2022; Foreign Affairs, 2016).

2022 yılının Kasım ayında gerçekleşen parti kongresi RN açısından bir ilki ortaya çıkarması bakımından oldukça dikkat çekici olmuştur. Söz konusu kongrede RN'nin liderliğini yirmi yedi yaşındaki Avrupa Parlamentosu üyesi Jordan Bardella'ya bırakan Marine Le Pen, bu kararıyla elli yıllık bir tarihe sahip olan partinin başına ilk defa aile dışından bir ismin gelmesine de olanak sağlamıştır. 2027 yılında yapılacak seçimlerde yine aday olması beklenen Le Pen bu kararıyla aslında Fransız siyasetinde partiler üstü bir konumda olunması gereken cumhurbaşkanlığı için elini kuvvetlendirmek istemektedir. Nitekim kongrede yaptığı konuşmada sadece parti liderliğinden çekilme kararı aldığını, Fransızların sorunlarıyla ilgilenmeye ise ara vermeksizin devam edeceğini belirtmiş olması da bunu destekler mahiyettedir (Schofield ve Tobias, 2022).

Jordan Bardella liderliğindeki Ulusal Birlik'in siyaset anlayışında ve stratejilerinde herhangi bir değişiklik olması pek mümkün görünmemektedir. Öyle ki kendisi de tıpkı Le Pen gibi ülkedeki başta Müslüman göçmenler olmak üzere yabancılara yönelik olumsuz düşünceleri ile ön plana çıkmakta ve Fransa'nın üstün ve homojen kültürel özelliklerinin onlar tarafından erozyona uğratılmasının mutlaka önlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Nitekim 2019 senesinde gerçekleşen Avrupa Parlamentosu seçimlerinde partinin kampanya yürütücüsü olarak görev yapan ve RN'nin Fransa'da birinci parti olmasında çok önemli bir rol üstlenen Bardella, söz konusu süreçte de göç karşıtlığını ön planda tutmuş ve bunu ekonomik krizler, işsizlik, artan suç oranları gibi belirli başlı sorunlarla ilişkilendirmiştir (De Clercq, 2022).

Marine Le Pen gibi partiyi ırkçılıktan ve Antisemitizmden uzaklaştırıp daha ılımlı yaklaşımlar ortaya koyması beklenen Jordan Bardella'nın göç ve göçmenlere yönelik takındığı katı tutumuyla bunu ne ölçüde gerçeğe dönüştürebileceği açık bir soru işaretidir. Her ne kadar Marine Le Pen de söylem bazında partisinin ne sağ ne de sol sadece Fransız olduğunu belirtmiş ve bu kapsamda daha birleştirici bir retorik kullanmaya gayret etmişse de fiiliyatta göçmenlere yönelik önyargılarını ve olumsuz hissiyatını hiçbir zaman aşmamış hatta zaman zaman Kuzey Afrikalı Müslümanları hedef tahtasına koyarak İslamofobi'nin ve yabancı düşmanlığının Fransa'da güçlenmesinde pay sahibi olmuştur. Bu temel gerçekliği göz önüne aldığımızda RN'deki değişimin sadece lider bazında kalacağını paradigma düzeyinde ise önemli bir ayrışmanın veya kırılmanın yaşanmayacağını rahatlıkla söyleyebiliriz (Ersen, 2022; De Clercq, 2022).

Sonuç

Dünya Savaşları ile hem ekonomik hem de toplumsal anlamda büyük bir yıkım yaşayan Avrupa, Soğuk Savaş'ın başlamasıyla birlikte Doğu ve Batı Blokları arasındaki rekabetin de merkezinde yer almıştır. Yaşanan olaylardan ve artan sorunlardan büyük oranda müesses nizam partilerini ve yönetimlerini sorumlu tutan Avrupa toplumları, faşizm ve komünizm gibi aşırı uçlardaki ideolojilere daha fazla teveccüh göstermeye başlamışlardır. Bu çerçevede pek çok kıta ülkesinde aşırı sağ partiler zuhur eder ve giderek güç kazanırken aynı süreçte söz konusu partilerin benimsedikleri ırkçı tutum ve yaklaşımlar sebebiyle de yabancı olarak görülen azınlıklara ve göçmenlere yönelik toplumlardaki önyargı ve hoşnutsuzluklarda artış yaşanmıştır.

Toplumlarda artan söz konusu göç ve göçmen karışıklığını zamanla bir siyaset aracı olarak konumlandırmaktan kaçınmayan Avrupa'daki aşırı sağ partiler, 1980'li yıllarla birlikte ise bunu temel politika yapım yöntemi olarak benimsedikleri popülizmle birleştirmişlerdir. Popülist siyaset anlayışları çerçevesinde göçleri Avrupa'nın yaşadığı en büyük krizlerden biri ve göçmenleri de toplumların yaşadığı neredeyse tüm sorunların temel faileri olarak etiketleyen aşırı sağ partiler bu şekilde biz ve onlar şeklindeki yapay bir düalizmi, çoğunluk durumundaki ev sahibi halklarla azınlık konumundaki göçmenler arasında meydana getirmeye çalışmaktadırlar. Özünde otoriterlik ve yerlilerlik vasıflarını barındıran ve bu anlamda etnik milliyetçiliği yabancı düşmanlığı ile harmanlayan Avrupa'daki popülist aşırı sağ partiler söz konusu özellikleriyle sadece azınlıkları ve göçmenleri değil aynı zamanda onlarla

iş birliği halinde hareket ettiklerini düşündükleri ve elitist olarak nitelendirdikleri kesimleri de hedef tahtasına koymaktadırlar.

Çoğunluğun iradesini “gerçek halk”ın iradesi olarak niteleyen ve onun karşısına da küreselleşme taraftarı ve uluslararası sermaye ile iş birliği içerisinde olmakla itham ettikleri elitistleri yerleştiren popülist aşırı sağ partiler, Avrupa Birliği'ne de kuşkuyla yaklaşmaktadırlar. Birliğin serbest dolaşım hakkı ile ortak göç ve sığınma politikalarının devletlerin bu alanlardaki egemenlik haklarını zayıflattığını savunan söz konusu partiler, ülkelerin göç ile kararlarında tamamen bağımsız olmalarını savunmaktadırlar. Bu anlayış çerçevesinde üye devletlerde geçerli olan işgücünün serbest dolaşım hakkının o ülkelerin yerli çalışan kesimini göçmen işçiler karşısında haksız bir rekabete maruz bıraktığını iddia eden popülist aşırı sağ partiler, ekonomik alanda tam bir refah şovenizmini benimseyerek sosyal güvenlik harcamaları ile iş olanaklarının doğrudan ev sahibi devlet vatandaşlarına tahsis edilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Avrupa'nın aşırı sağ partiler ailesinin en köklü üyelerinden biri olan Fransa'daki Ulusal Birlik Partisi, söz konusu ailenin bir üyesi olması hasebiyle kitadaki diğer partilerle benzer özellikler taşımakla birlikte aynı zamanda ülkenin tarihsel, toplumsal ve kültürel genlerini yansıtan nevi şahsına münhasır niteliklere de haizdir. Almanya'dan sonra Avrupa'nın en büyük ikinci Müslüman nüfusuna ev sahipliği yapan ve uzun bir sömürgecilik geçmişine sahip olan Fransa'daki RN, kuruluşundan itibaren göçmen karşıtlığını ön plana çıkarmış ve bu kapsamda özellikle Kuzey Afrikalı Müslümanları hedef almıştır. Günümüzde de söz konusu göç ve göçmen karşıtı kimliğini muhafaza eden Ulusal Birlik, bu alanlarda yapılması gereken en önemli önceliğin katı göç ve sığınma politikalarına başvurulması ve ülkeye yönelen göçlerin minimize edilmesi olduğunu savunmaktadır. Bu kapsamda ülkede bulunan halihazırdaki göçmen azınlıkların topluma tam entegrasyonları noktasında asimilasyonun zorunlu olduğunu da belirten RN ancak bu yolla söz konusu azınlıkların Fransa'nın üstün ve homojen kültürel özelliklerine yönelik bir tehdit olmaktan çıkabileceğini iddia etmektedir.

2022 yılında parti yönetiminde değişikliğe giden ve uzun yıllar partiyi idare eden Le Pen ailesi dışından bir kişinin ilk defa liderlik koltuğuna oturduğu Ulusal Birlik'te, bundan sonraki dönemde de göç ve göçmenlere yönelik tarihsel yaklaşımın devam ettirilmesi kuvvetle muhtemel görülmektedir. Bu noktada popülist aşırı sağ bir parti olarak RN, geçmişte olduğu gibi yakın bir gelecekte de göç konusunu sürekli ülke gündeminde tutmak ve bu yolla da popülist siyasetin temel paradigması olan biz ve onlar düalizmi üzerinden

etkinliğini daha da arttırmak isteyebilecektir. Nitekim Ulusal Birlik'in 2022 yılında yapılan cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinde ardı ardına kazandığı başarılar da göç ve göçmen karşıtlığı üzerine oturtulan söz konusu popülist siyaset anlayışının Fransız seçmeni katında belirli bir teveccühe sahip olduğunun ve RN'nin bunu devamlı kılmak isteyeceğinin bir kanıtı olarak gösterilebilecektir.

Kaynakça

- Arditi, B. (2010). *Liberalizmin kıyılarında siyaset: Farklılık, popülizm, devrim, ajitasyon*. (çev. Emine Ayhan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Art, D. (2013). Rise of the radical right: Implications for European politics. *Brown Journal of World Affairs*. 19(2), 127-137.
- Aslan, H. K. (2018). Aşırı sağın yükselişi: Resme küresel perspektiften bakmak. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 14(53), 47-70.
- Bauman, Z. (2018). *Kapımızdaki yabancılar*. (çev. Emre Barca). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Betz, H. (1993). The new politics of resentment: Radical right-wing populist parties in Western Europe. *Comparative Politics*. 25(4), 413-427.
- Betz, H. (1994). *Radical right-wing populism in Western Europe*. London: The Macmillan Press Ltd.
- Chang, M. H. ve Gregor A. J. (2021). *Political populism in the twenty-first century: We the people*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Cıngı, A. (2011). *Ortaoğu'nun öfkesi ve Batı'da ırkçılık: Arap Baharı-Avrupa sağ/etkileşimler*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Çakır, A. (2018, 11 Mart). Fransa'da Ulusal Cephe Ulusal Birlik Oluyor. *VOA Türkçe*. <https://www.voaturkce.com/a/fransada-ulusal-cephe-ulusal-brlk-oluyor/4292877.html> (Erişim Tarihi: 09.10.2022).
- Çakır, A. (2022, 26 Eylül). İtalya seçimlerinin galibi Giorgia Meloni liderliğindeki aşırı sağ parti. *VOA Türkçe*. <https://www.voaturkce.com/a/italya-secimlerinde-asiri-sagin-ezi-ci-zaferi-meloni/6763089.html> (Erişim Tarihi: 25.11.2022).
- De Clercq, G. (2022, 5 Kasım). France's far right party RN elects Bardella as new president. *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/europe/frances-far-right-party-rn-elects-bardella-new-president-2022-11-05/> (Erişim Tarihi: 19.11.2022).
- Ersen, E. T. (2022, 24 Kasım). Fransa'da aşırı sağcı Ulusal Birlik'teki lider değişimi İslam karşıtı politikaları değiştirmeyecek. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/ayrim-cilikhatti/musluman-karsitligi/fransada-asiri-sagci-ulusalbirlikteki-lider-degisimi-islam-karsiti-politikalari-degistirmeyecek/1815297> (Erişim Tarihi: 29.11.2022).
- Ertuğral, Y. (2018). "Yükselen aşırı sağa karşı alternatif olarak radikal sol: Birleşik Krallık'ta Corbyn liderliğindeki İşçi Parti deneyimi." Ebru Canan Sokullu (Ed.), *Popülizmle dönüşen Avrupa ve Türkiye-AB ilişkilerinin geleceği* içinde (s. 97-143). İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Fassin, E. (2018). *Popülizm: Büyük hınç*. (çev. Güleener Kırmalı ve İlker Kocael). Ankara: Heretik Yayınları.
- Finkelstein, F. (2019). *Faşizmden popülizme*. (çev. Ali Karatay). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Foreign Affairs (2016, Kasım/Aralık). France's next revolution? A conversation with Marine Le Pen, <https://www.foreignaffairs.com/interviews/2016-10-17/france-s-next-revolution> (Erişim Tarihi: 29.07.2019).
- Geary, P. J. (2017). *Uluslar miti ve Avrupa kimliği: Helenlerden Hunlara Avrupa'nın kökenleri*. (çev. Çağdaş Sümer). İstanbul: Yazılama Yayınevi.
- Givens, T. E. (2013). The radical right and immigration in era of economic crisis. *Brown Journal of World Affairs*. 19(2), 139-149.
- Güzel, M. Ş. (1995). *Fransa'da aşırı sağ ve ırkçılık*. İstanbul: Belge Yayınları.
- Halhallı, B. (2020). Avrupa'daki aşırı sağ partilerin ideolojik yapısı. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 10(20), 450-471.
- Held, J. (1996). "Antecedents." Joseph Held (Ed.), *Populism in Eastern Europe: Racism, nationalism and society* içinde (s. 1-20). New York: Columbia University Press.
- Hıdır, Ö. (2018). Avrupa'da "aşırı sağ"ın dinî-ideolojik ve tarihî temelleri-kökenleri. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*. 1(53), 15-46.
- Ivaldi, G. (2019). "Populism in France." Daniel Stockemer (Ed.), *Populism Around the world: A comparative perspective* içinde (s. 27-47). Cham: Springer Nature Switzerland.
- Keçeci, A. İ. (2018). "Popülist politikaların gölgesinde kalan hukuk." Ebru Canan Sokullu (Ed.), *Popülizmle dönüşen Avrupa ve Türkiye-AB ilişkilerinin geleceği* içinde (s. 145-161). İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Kiriş, H. M. (2020). Avrupa Parlamentosu 2019 seçimleri: Siyasal gruplar, ulusal partiler ve yeni eğilimler. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 51, 134-152.
- LaBreck, A. (2022, 23 Eylül). French election 2022 Analysis: A Transatlantic perspective. *Harvard International Review*. <https://hir.harvard.edu/french-election-2022-analysis/> (Erişim Tarihi: 22. 11. 2022).
- Laclau, E. (2007). *Popülist akıl üzerine*. (çev. Nur Betül Çelik). Ankara: Epos Yayınları.
- Liang, C. S. (2007). "Europe for the Europeans: The foreign and security policy of the populist radical right." Christina Schori Liang (Ed.), *Europe for the Europeans: The foreign and security policy of the populist radical right* içinde (s. 1-32). Hampshire: Ashgate Publishing Limited.
- Mercan, S. (2018). "Avrupa'da yükselen popülizm, Almanya ve Türkiye ile ilişkilere yansımalar." Ebru Canan Sokullu (Ed.), *Popülizmle dönüşen Avrupa ve Türkiye-AB ilişkilerinin geleceği* içinde (s. 69-95). İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Moffitt, B. (2020). *Popülizmin küresel yükselişi: Performans, siyasi üslup ve temsil*. (çev. Onur Özgür). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Moffitt, B. (2022). *Popülizm*. (çev. Yasin Öner). İstanbul: Liberus Kitap.
- Mouffe C. (2019). *Sol popülizm*. (çev. Aybars Yanık). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mudde C. (2016a). "Populist radical right parties in Europe today." John Abromeit, Gary Marotta, Bridget Maria Chesterton ve York Norman (Eds.), *Transformations of populism in Europe and the Americas: History and recent tendencies* içinde (s. 295-307). London: Bloomsbury Academic.
- Mudde C. ve Kaltwasser C. R. (2012). "Populism and (liberal) democracy: A framework for analysis." Cas Mudde ve Cristobal Rovira Kaltwasser (Eds.), *Populism in Europe and the Americas: Threat or corrective for democracy?* içinde (s. 1-26). New York: Cambridge University Press.

- Mudde, C. (2016b). Europe's populist surge: A long time in the making. *Foreign Affairs*. 95(6), 25-30.
- Mudde, C. (2022). *Günümüzde aşırı sağ*. (çev. S. Erdem Türközü). Ankara: Nika Yayınevi.
- Mudde, C. ve Kaltwasser, C. R. (2019). *Popülizm: Kısa bir giriş*. (çev. S. Erdem Türközü). Ankara: Nika Yayınevi.
- Nourbakhsh, S. N., Ahmadi, S. A., Dero, Q. Y. ve Rad, A. F. (2023). Rise of the far right parties in Europe: From nationalism to Euroscepticism. *Geopolitics Quarterly*. 18(4), 47-70.
- Öner, S. (2018). "Avrupa'da yükselen popülizm ve radikal sağ: Avusturya örneği ilişkileri." Ebru Canan Sokullu (Ed.), *Popülizmle dönüşen Avrupa ve Türkiye-AB ilişkilerinin geleceği* içinde (s. 39-53). İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Öner, S. (2021). Brexit ve Avrupa'da popülist radikal sağın yükselişi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*. 20, 95-118.
- Rydgren, J. (2003). Meso-Level reasons for racism and xenophobia: Some converging and diverging effects of radical right populism in France and Sweden. *European Journal of Social Theory*, 6(1), 45-68.
- Sandel, M. J. (2018). Populism, liberalism and democracy. *Philosophy & Social Criticism*, 44(4), 353-359.
- Saraçlı, M. (2021). Avrupa Birliği'nin yabancı düşmanlığıyla kurumsal ve hukuksal alanlardaki mücadelesi. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*. 5(2), 738-772.
- Saylan, İ. (2021). Pandemi popülizmin sonunu getirebilir mi? Batı Avrupa'daki popülist radikal sağ partiler üzerine bir değerlendirme. *International Journal of Social Inquiry*. 14(2), 783-811.
- Schofield H. ve Tobias B. (2022, 5 Kasım). Jordan Bardella: French National Rally has new leader to replace Le Pen. *BBC*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-63525377> (Erişim Tarihi: 19.11.2022).
- Soyez, P. (2017, 20 Nisan). The two faces of French populism. *ASPI Strategist*. <https://www.aspistrategist.org.au/two-faces-french-populism/> (Erişim Tarihi: 16.05.2020).
- Taş, M. (1999). *Avrupa'da ırkçılık: Göçmenler ve aşırı sağ partiler*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Vasilopoulou, S. (2011). European integration and the radical right: Three patterns of opposition. *Government and Opposition*. 46(2), 223-244.
- Wiesner-Hanks, M. E. (2020). *Kısa dünya tarihi*. (çev. Serpil Çağlayan). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Worth, O. (2017). Globalisation and the 'far right' turn in international affairs. *Irish Studies in International Affairs*. 28, 19-28.
- Yılmaz Elmas, F. ve Kutlay, M. (2011). Avrupa'yı bekleyen tehlike: Aşırı sağın yükselişi. *USAK Analiz*, Analiz No. 11, Temmuz 2011.
- Zakaria, F. (2016). Populism on the march: Why the West is in trouble. *Foreign Affairs*, 95(6), 9-15.
- Ziller, C. ve Schübel, T. (2015). "The pure people" versus "the corrupt elite"? Political Corruption, political trust and the success of radical right parties in Europe. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*. 25(3), 368-386.